

Tedaj pa je v Kopru vstal mož, ki je povzdignil svoj glas proti kranjskemu Maierjevstvu; bil je to pedagog, ravnatelj Bežek. — Začela se je polemika v „Popotniku“. V ta boj se seveda Maier ni podal, ampak ravnatelj Schreiner nam je povedal v svojem temeljitem predavanju v „Narodnem domu“ v Ljubljani, da imamo sicer pet formalnih stopenj, da pa ni mogoče vselej vseh uporabljati. Pameten pedagog in dober učitelj bo porabil nekaterikrat le tri, dve ali celo samo eno stopnjo. Dobro! Roma lacuta est! Maier je pogorel, dobil jo je pod nos! To, kar je Schreiner povedal, je vedelo naše učiteljstvo pred Maierjem in je tudi postopalo pri pouku tako. Le Maier tega ni vedel, zato je usiljeval vedno in povsod vseh pet formalnih stopenj, kar je bilo po izreku Schreinerja mnogokrat neumestno in nepedagoško! — Zviti Maier je požrl svojo blamažo in je ostal nadzornik, ker je lažje šikanirati učiteljstvo kakor pa poučevati, zlasti če človek ne zna ali se mu ne ljubi.

V pokoj je šel dež. šol. nadzornik Šuman. Njegovim naslednikom je bil namenjen tedanji ravnatelj Levec, pa je prevzel ljudsko-šolski referat. Vse bi bilo zopet dobro, in šolstvo bi prišlo polagoma nazaj v dober tir, ako bi ne ostale zle posledice v nekaterih okrajnih nadzornikih.

S svetilko v roki — kakor svoj čas Diogen — so iskali po Kranjski deželi primeren nadzornikov! In — o! Dobili so nadzornikov, za šolstvo in učiteljstvo prokletstvo ki so prej cvetoče in lepo se razvijajoče šolstvo razdrli tako temeljito, da bo treba še leta in leta, da se zopet popravi in spravi na prejšnje stališče. Nekateri nadzorniki so s svojim nečloveškim, pristranskim, terorističkim postopanjem zatrli med učiteljstvom vse veselje do dela, ubili vsako samostalnost in individualnost pri pouku. Ne imponujejo nikomur; vedo, da nimajo pri učiteljstvu nikakega ugleda in spoštovanja, hočejo pa zato svojo avtoriteto uveljavljati z bičem, ki ga vihte nad glavami učiteljstva, kakor so ga vihteli priganjači sužnjev!

Maier! Zona izpreleti vsakega učitelja in vsako učiteljico, če sliši to ime! — Ne vemo, če je še kje pod milim solncem mogoče dobiti takega nadzornika kakor je ta!

Čudom se moramo čuditi, da je mogoč v Avstriji nadzornik, ki deluje ravno diametralno protisvojim dolžnostim, ki je prava mora za učiteljstvo in šolstvo, ki je ovirajoča coklja vsemu šolskemu napredku, ki tlači s kruto roko vse učiteljstvo k tlom, ki uduši že v kali vsak zlet učitelja, vsak poizkus prostega gibanja na pedagoško-didaktičnem polju! Ali je še vedno pedagoški horizont zaplankan s peterimi formalnimi stopnjami?

Ne bomo govorili o solzah, ki jih je povzročil Maier pri starih, v delu in trudu osivelih učiteljih in nadučiteljih litijskega in krškega okraja, ne bomo naštevali gorja, ki ga je navalil na posamezne učiteljske družine s tem, da je preganjal in zalezoval

ter v prezgodnji pokoj pošiljal zaslužne šolnike, ki se mu niso dovolj klanjali. Pustimo na stran vse disciplinarne preiskave, ki jih je natvezil posameznim članom učiteljskega stanu! Črtajmo vse to in še mnogo, mnogo drugega iz njegovega življenja — samo njegovo delovanje na šolskem polju hočemo deloma osvetliti, da izprevidi svet, kak nadzornik, kak šolnik, kak pedagog je Maier! Pokazali bomo prihodnjič ljubljansko šolstvo v pravi luči, da bo videl ves svet, kakega šolskega nadzornika ima stolno mesto vojvodine Kranjske, središče Slovenije — naša bela Ljubljana!

Maier je s svojim „delovanjem“ in s svojim protizakonitim šikaniranjem učiteljstva izževal dolgo časa — sedaj je tega dovolj! Kadar pa je naše potrpežljivosti konec, takrat se ne bojimo nobenega nadzornika — naj se že piše Maier ali Gabršek — ampak vsak dobi svoje plačilo, ki ga je zaslužil.

Poziv! Vse tovariše in tovarišice nujno pozivljamo, naj v obilnem številu kompetujejo za vsako razpisano službeno mesto. — Nam naj to v vsakem primeru naznanijo z vsemi potrebnimi podatki, da moremo v obrambo pravice in nepristanosti o pravem času vse potrebno ukreniti.

Pasji dnevi.

Iz Slov. gorje, 2. avgusta 1911.

Sedaj ob času pasjih dni, ko kaže toplota v razredih 30 °C in dež, ko ti pri mizi mirno sedečem teče voda po životu kakor v ogenj vrženem močerad, ko laviraš z vrati in okni, z roloji in zastori, s polkami in ventilacijami kakor bi sedel na kakem poletnem Blierot-aparatu; sedaj, ko deca zeva in spi pri pouku, ko ti uhaja pogled zdaj skozi okno, zdaj na termometer, zdaj na uro; sedaj pričakuješ nestrno pismo, ki ti morda prinese odlok „okrajnega“ ... mittelst welchen ... Hitzferien ... sedaj se spomnimo raznih paragrafov, ki bi se z njimi morebiti le dalo na ta ali drug način se količkaj ohladiti. Eden pravi: „Der verantwortliche Leiter — ist der Lehrer — oder Oberlehrer“. Če si to ti, zakaj pa ne izpuščiš otrok domov, ko vidiš, da je nekaterim otrokom slabo, nekatere boli glava, drugim je hudo v želodcu, da zaradi grozne vročine kar bljujejo. Ali ni morda vročina tudi epidemija? Saj je vendar duševno in telesno stanje učencev popolnoma abnormalno, dokaz temu so učni uspehi, ki so = 0. Da tega ne storiš, je kriv paragraf: Überhaupt darf ein Lehrer den Unterricht ohne gesetzliche Berechtigung weder — noch —! „Svoj čas smo imeli to „gesetzliche Berechtigung“, a je sedaj pensionirana v § 60.: Mit Rücksicht — werden die — Hitzferien außer Kraft gesetzt.

V mestih da, tam imajo poleg najboljših plač in vsemogočih udobnosti še izredne olajšave, do katerih jim mnogo pripomorejo zdravniki. Če oni reko: to je preveliko, ono pre-

majhno — to prenizko, ono previsoko, tu prevroče, tam prehladno — nemudoma mestni šolski svet vse prekuene, preobrne, popravi, izpopolni, razširi: aus sanitären Gründen, mit Rücksicht auf die Hygiene. Kako pa pri nas na kmetih?

Pošiljajo nam odloke z vsebino: Der Lehrkörper ist darauf aufmerksam zu machen, daß jede zur h. a. Kenntnis gelangende Verletzung des § 2 (raba šibe v šoli) der S. u. U. O. unnachsiehtig im Disziplinarwege geahndet werden wird. Narobe svet! Bajši bi pomnožili na šolah razrede tako, da bi si zaradi primerne števila otrok vsak učitelj in vsaka učiteljica lahko vzdržala disciplino z besedami in pogledom, ne da bi se mu bilo bati, da pride v konflikt s § 12. Seveda bi se v tem oziru moral modernizirati tudi § 11. Najsi bi bil pouk celodnevni ali poldnevni, na enega učitelja bi se ne smelo več računati kot 60 učencev.

Toda, zabodil sem! Oprostite, to dela vročina! Uh, ta sopara! Nihče ni tako bedast, da bi se upal trditi, da mi na kmetih ne obdajmo ravno tako vročine kakor v mestih in da smo torej tudi mi z ozirom na to ravno tako potrebni enakih olajšav kakor so jih deležni po mestih. Kdo pa naj nam pomaga? Šolski vodja? Siromak! Zastopnik učiteljstva? Uboga para! „Okrajni“ ali „deželni“? Hm! — Da pasjih dni ne bo konec, za to skrbi Hagenhoferjev šolski predlog v državnem zboru z dne 28. julija*) Z ozirom na tega pojem s Stritarjem:

„Upal sem milo dežja, toča prihrula bo, strah!“

Pomanjkanje učiteljev.

Na vsem Kranjskem je bilo koncem leta 1910 nastavljenih 465 učiteljev, 533 učiteljic in 380 katehetov. Letno poročilo deželnega šolskega sveta v Ljubljani (izdano samo nemški) piše: „Eine unerquickliche Erscheinung ist die rasche Abnahme der Zahl der Lehrer und das unverhältnismäßig rasche Anwachsen der Zahl der Lehrerinnen in den letzten zwei Jahren.“ V letu 1908 je bilo namreč 17 učiteljev več nego učiteljic, l. 1909 sta bila 2 učitelja manj in ob koncu leta 1910 je bilo 68 učiteljic več nego učiteljev. To razmerje je v raznih šolskih okrajih različno. Tako izkazuje ljubljanska okolica 46 učiteljev in 98 učiteljic, tedaj 52 učiteljic več, Črnomaljski okraj pa je v razmerju 25 učiteljev proti 26 učiteljicam. Nemško poročilo pravi dalje: „Infolge des großen Lehrermangels mußten zahlreiche Lehrstellen selbst an einklassigen (letos tudi na dvorazrednicah) Volksschulen entgegen den gesetzlichen Bestimmungen* ausnahmsweise mit Lehr-

*) Glej prvo notico v razpredelku „Politiški pregled“.

* Čemu pa so „gesetzliche Bestimmungen“? Da jih c. kr. šolska oblast prezira? Naj bi se upal učitelj storiti kaj proti zakoniti določbi. Takoj mu skočijo za vrat! A česar učitelj ne sme, to sme oblast, ki bi morala štiti zakonito določbo! Tako umevajo „gesetzliche Bestimmung“! Uredn.

rinnen besetzt werden.“ Zanimivo je tudi, da poučuje na Kranjskem 31 moških in 1 ženska brez predpisane usposobljenosti. Med temi je 28 duhovnikov in 3 organisti. Poročilo pravi o teh: „Diese Lehrpersonen ohne vorgeschriebene Befähigung wirken zumeist an entlegenen Gebirgsschulen, die meisten weisen eine geringe praktische Erfahrung und methodische Schulung auf, so daß der Unterricht darunter empfindlich leidet.“

To je žalostna slika sedanjega stanja učiteljstva in še bolj žalostna perspektiva za prihodnost. Učiteljev manjka, to prizna c. kr. šolska oblast, mi pa vidimo in vemo, da jih bo še bolj manjkalo. Kdo je temu kriv? Tega odgovora ne dobimo v poročilu. Pač pa ga hočemo tukaj mi v kratkih stavkih napisati. Glavni vzrok so sramotno nizke učiteljske plače, drugi ne manj važen vzrok pa je nepopisno šikaniranje učiteljstva od strani duhovščine, tedaj tistih ljudi, ki jim c. kr. oblast daje testimonium paupertatis, da imajo „geringe praktische Erfahrung und methodische Schulung“. Tudi šolske oblasti same ne postopajo tako, da bi mlade ljudi vabilo stopati k učiteljstvu. Nekateri šolski predstojniki in tudi par nadzornikov izvršuje svojo službo bolj „polizeimäßig“, kakor pa šolskiško.* Nam in vsakemu, ki želi našemu narodu boljših časov, ni vseeno, ako pojde učiteljsko število in kvaliteta šol takoj naprej. Ako ne dobimo več moškega učiteljskega naraščaja, bomo imeli tekom nekaj let skoro eno četrtino šol, kjer bode poučevale same ženske učne osebe. Ti kraji bodo večinoma tam, kjer ljudstvo najbolj potrebuje vzgojnega delovanja učitelja. Mi ne podcenjujemo učitelja prav nič, ali izkušeni šolniki nam lahko potrdijo, da šole s samimi učiteljicami ne dosežejo tega, kar je potrebno in koristno. Posebno na kmetih ne bodo učiteljice v stanu ljudstvu podajati potrebnega kmetijskega pouka in tiste močate vzgoje, ki je potrebna vsakemu narodu, če se hoče vzdržati in napredovati. Danes stojimo na razpotju, ko prehaja vzgoja našega ljudstva v ženske roke. Mi se tega ne veselimo, vesele pa se tisti, ki hočejo ohraniti naše ljudstvo na tisti stopnji, kjer je bilo pred desetletji. Povedati moramo, da so učiteljice kot voditeljice na kmetih in tudi v nekaterih večjih krajih popolnoma marionete duhovniku. Ti imajo faktično vodstvo šol v rokah. Imamo celo vrsto zgledov, kjer navajajo in vzgojujejo učiteljice šolsko mladež naravnost blazno pobožno. Tako vzgojeni otroci bodo pravi slabihi v življenju, pristopni vsakovrstnim nazadnjaškim naukom. C. kr. vlada vidi rapidno padanje moškega učiteljstva, a ne stori ničesar v izboljšanje teh razmer. Ne briga se, da gazi državne šol. zakone s tem, da nastavlja na taka mesta učiteljice, kjer postava izrečno ukazuje

* To je res! O tem govorimo danes še na dveh drugih mestih, pa bomo žalobog še morali govoriti. Uredn.

Leta 1846., in sicer 11. septembra, se razpošlje seznam učnih knjig, ki jih je dobiti v primorskem zalogu.

V tem zalogu je sploh izšlo 18 italijanskih, 14 slovenskih in 13 nemških učnih knjig, ki so — posebno slovenske — uživale tudi po drugih slov. kronovinah dober sloves.

Leta 1849. pravi okrožnica škof. konzistorija, da je takoj izločiti iz okol. šol učne knjige dunajskega zaloga, in jih nadomestiti z onimi primorskega zaloga, ki so boljše in cenejše. Glede cen so bile te leta 1852. za sledeče slov. knjige primorskega zaloga te-le:

abecedne tablice po	1 kr
abecedniki	4
poštevance	1
mali katekizmi	2
srednji	6
računice za I. r.	6
računice za II. r.	10
berila	12
berila svetnikov	30
povesti	6
zgodbe sv. pisma	22
evangeliji	16
„Pismenost“	5

Pismenost, t. j. Vodnikova „Kranjska pismenost“ in „Nemška pismenost“, sta si-

cer izšli v dunajski založbi, dobivalo se jih je pa tudi v primorskem zalogu v razprodaji. To Vodnikovo knjigo je izpodrinila tudi na Tržaškem slovensko-nemška slovna dunajske založbe, leta 1851. tiskana. V primorskem zalogu se je tiskalo tudi berilo za nedeljske šole v ital., nem., slov. in hrv. jeziku (l. 1849.). Leta 1851. so odpravili omenjene „male povesti“ (novo izdajo) in nadomestili s „100 povesticami“ tiskanimi v prim. zalogu. Leta 1856. natisne primorski zalog učno knjigo „Zavedni kmet“.

Po letu 1857. so knjige dunajskega zaloga izpodrinile zopet one primorskega ki je — žal — prenehal.

Kar sem tu mimogrede omenil, bi zaslužilo vsekako obširnejše razprave nego spada v okvir mojega zgodovinskega obrisa.

O učilih in učnih pripomočkih še eno besedo. Leta 1831. opozarja škof. konzistorij učitelje, da so tuintam pomožne knjige deloma izpodrinile postavno določene učne knjige in dostavlja, da je to protizakonito.

Skrilne tablice, ki se sedaj na naših okoliških šolah ne rabijo več, so v tržaški okolici nastopile leta 1846. Prodajal jih je deželni zalog šolskih knjig v štirih vrstah od 4 kr do 7 kr, skrilnike pa po pet ko-

sov za 1 kr. Leta 1855. prepove okr. šol. ogleda zvezke s podobami na platnicah, ki so jih uvedli trgovci, računaje na — podajmo pravo definicijo — umetniški čut šolskih otrok.

Glede metod lahko rečemo, da je vladal na okol. šolah isti duh kakor po avstrijskih šolah one dobe, da, kakor skoro v vsej Evropi. Velikih misli, velikih potez ni bilo, pedagogi so bili veliki le v malenkostih. Pedagoška palača stoji, treba jo le ohraniti v vseh podrobnostih; to je bil splošni nazor. Da bo kdaj začela ta palača pokati celo pri temeljih, tega ni nihče pričakoval. Da bo pedagogika, najponosnejša veda onih dni, morala izpremeniti lice pod vplivom napredka posebno prirodnih ved ter umetnosti, kdo bi sanjal? Vsa skrb je bila tedaj obrnjena v smer, je li so si učitelji pridobili dovolj mehanske ročnosti in izvajanju metodiških podrobnosti. Zunaj je vršelo življenje, zunaj so cvetele znanosti, šol. oblasti pa so tedaj po svojih okrožnicah (menim tedanje tržaške šol. oblasti) povpraševale: Je li imajo učitelji v svojih knjižnicah vse predpisane priročne knjige za učitelje (l. 1827); je li podajajo predpisane predmete smoteno (l. 1829); je li se drže predpisov o pohvali in graji učencev (l. 1830) itd.

Leta 1830. o priliki cirkulacije Cechove brošure o gluho-nemih nalaga okr. šol. nadzorstvo učiteljem, naj odgovore, je li se hočejo polastiti te metode.

Leta 1846. priporoča škof. konzistorij pravkar natisnjene lepopisne vzorce Ivana Levca, učitelja tržaške glavne normalke.

Leta 1847. hoče škof. konzistorij čuti tudi učiteljsko strokovno mnenje. Ponatisniti bo treba več učnih knjig; pred ponatisom naj izrazijo učitelji tozadavne želje, pripombe in nasvete.

L. 1848. drugega septembra dovoljuje min. odlok učiteljem vendar enkrat, da smejo svobodno uporabljati nove metode, ali za uspeh bodo odgovorni sami. Opozarja jih na glaskovalno metodo.

Leto potem pa pojasnjuje škof. konzistorij, da je sicer dovoljena raba novih metod, ali dokler se ne uvede novih učnih knjig, se je držati starejših tekstov (in naravno tudi starejših metod). S tem je bil mački rep odsekan, in grozni strah pred novimi metodami je gotovi gospodi odlegel.

L. 1850. pa škofijski konzistorij vendar priporoča v Gradcu izšlo Bürgerjevo brošuro o glaskovalni metodi. O tej metodi se je izrazil na zahtevo šolskih oblasti tedanji škedenjski učitelj, da ima prav gotovo pred-

uporabljati samo moške osebe. Izgovarja se z besedo „ausnahmsweise“. Mi pravimo, da bi tega ne bilo potreba. Vlada ima moč pritiskati na vladujoče stranke. Tudi naše klerikalce bi lahko pritiskali, da bi izboljšali plače, a ne stori tega.* Baron Schwarz že ve, kje ga črevelj žuli. Lahko trdimo zaradi tega, da je naša vlada posredno kriva 90%, da mladi ljudje ne marajo iti k učiteljstvu. Ona gleda mirnodušno učiteljsko mizerijo, zraven pa še izroča učiteljstvo klerikalnim rabljam, da počenjajo stvari, ki niso vredne kulturnega človeka. Baronu Schwarzu povemo v obraz, da je on kriv, da klerikalci tako nečloveško postopajo z učiteljstvom. On daje blagoslov k pristranskemu podeljevanju boljših mest, on dopušča, da prihajajo v preiskavo učitelji, ki bero napredne liste, on dopušča, da kratijo petletnice učiteljstvu, z njegovo protekcijo predstavljajo zaslužne učitelje, z njegovo vednostjo so klerikalci spravili učitelje v tak suženjski položaj, da ima vsak boljši pastir več svobode nego učitelj. Pod njegovim predsedstvom se odkloni prošnja učitelja in se podpora da frančiškani. Tako kakor na Kranjskem ni nikjer drugod, tudi na Tirolskem so že na boljšem. Zato bomo zbrali vse te in še druge podatke, ki morajo priti pred vso avstrijsko javnost — v parlament!

Po „Slov. Nar.“

Položaj našega stanu in pota naraščaja.

Referiral na zborovanju učiteljskih abiturientov 17. julija t. l. v Ljubljani učitelj Ivan Dimnik.

Oglašam se k besedi kot neabiturient, v popolnem prepričanju, da je princip stanovskega demokratizma prvi korak k izboljšanju sedanjih stanovskih razmer.

Živimo v prehodnem štadiju razvoja našega stanu, zato se mi zde zborovanja — podobna današnjemu — temvažnejša, ker ni vseeno, na kako pot gremo ravno sedaj, ker je od sedanjosti odvisna naša bodočnost.

Ne živimo le v času nezgodnih razmer nad našim stanom, temveč tudi v času nezdružljivih socialnih razmer v našem stanu.

Zatorej je tem potrebnejše, da se sestajamo na zborovanja, posebno da se sestaja naraščaj na zborovanja.

Potreba je, da se posvetujemo odkritosrčno o naših stanovskih težnjah in da nepristransko merimo svoja pota.

A prihajam k stvari!

Ker se mi zdi organizacija in nje zborovanja bistveni del naših stremeljenj, zato se dotikam tudi najprej tega.

Ob priliki zadnjega zborovanja napredne učiteljske organizacije — Zaveze — je poročal v kritiki socialistični napredni dnevnik „Zarja“ tudi sledeče: „Emancipacija in razumevanje

nost pred zlogovalno, vendar bi uspeh te metode oviralo preveliko število učencev — po 80 do 100 v enem razredu. Mož je trdil popolnoma prav: Izboljšajte razmere, metode bomo že mi!

Razne okrožnice priporočajo l. 1852. And. Praprotnikovo „Spisje za slov. mladino“, l. 1860. nemško spisano metodiko računstva, l. 1856. uvedejo v okoliške šole premično abecedo; l. 1862. naročajo, naj bo pouk bolj praktičen in naj vpliva na srce (čustven pouk.)

Urniki niso bili povsod enotni. Škof. konzistorij naroča l. 1829., naj učitelji vsekdar predložijo okrož. šol. ogledi urnike v potrdilo. Dnevni pouk naj traja najmanj štiri ure. Držati se je natančno „vidiranih urnikov.“

Leta 1850. naroča isti, naj se na eno razrednicah uvede razdeljen pouk za višji in nižji oddelek.

Leta 1850. dne 24. X. se ukaže sestavljati urnike v slov. jeziku.

Leta 1852. ukaže okr. šol. ogleda, da je poučevati pet ur na dan in ne štiri kakor ponekod. Kateheti morajo učiti štiri ure verouka na teden.

Tačasni urnik (šole v Kontovelu iz l. 1829.) sem letos za zgled itak že sporočil v „Učit. Tovarišu“.

(Dalje.)

* Samim se dobro godi, za učiteljstvo pa nimajo srca!

Uredn.

stanovskih interesov so prva naloga, druga naloga stanovskih organizacij je delo za splošnost, bodisi potem še kulturno ali kakršnokoli delo; zakaj skupni interes zatiranega človeštva je vendarle eden: otrestiti se jarma in preprečiti z delom, da mi in naši potomci ne klonimo iznova vrtu temu jarmu.“

Kako se tu razumeva emancipacijska ideja, to ni hitro presoditi. Lahko se jo presoja z ozirom na samoosvojitve organizacije izpod robstva političnim strankam — ali pa morebiti z ozirom na preveliko posvečanje organizacije strokovnemu delu in premalo posvečanja delu za splošnost.

Pa prav ta drugi del me je napotil, da ne bom toliko razpravjal le o našem stanovskem notranjem položaju in delu, temveč bom mnogo pozornosti posvečal tudi našemu delu za splošnost. Ne bom pa stavil v ožir kot predpogoj le dela učiteljstva, temveč mi je važnejši moment v tem ožiru dobra vzgoja naraščaja.

Naši notranji stanovski pogreški.

Poudarjal sem dobro vzgojo naraščaja. In opravičeno sem jo poudarjal, zakaj smelo se upam trditi, da je ravno to eden naših najhujših socialno-stanovskih grehov, ki je izvir vseh drugih nezdružljivih socialnih razmer v našem stanu.

Dolžnost nam je, da se pečemo s takimi vprašanji in dolžnost nam je, da ne prikrivamo pri tem sebi nobene napake, da postopamo najradikalneje napram sebi.

Naš šolski idealizem nas je dovajal do tega, da smo videli najrajši vse v blesku in da smo govorili vedno le o dobrotah. In ravno ta idealizem nas je dovajal tudi v socialni in politični idealizem, ki je vzrok, da je naš stan izgubljal ono moč in veljavo, ki jo potrebuje za svoje močno in uspešno delo.

Če pogledamo danes posameznika naše stanovske družbe, bomo opazili na njem veliko socialno zlo, ki lahko postane usodno zlo, našega stanovskega telesa.

Naš politični in socialni idealizem je dovajal posameznike do nekakega individualnega presojevanja vsekakršnega pojava in je dovajal posameznike čisto v egoizem. Temu nasprotno se je pa pogrešalo socialno presojevanje, ki bi dovajalo posameznike namesto v individualni egoizem — v stanovski in narodni egoizem, ki najde v socialnem — razrednem in narodnem boju za obstanek edini opravičila.

Kje nego v tem imamo iskati vzroka, da še danes zre večina učiteljstva le na svoje voditelje, ki si jih je postavilo kot nekake vse-mogočne avtoritete; kje imamo iskati vzroka še večjemu zlu, da se vse učiteljstvo zanaša le na njih moč, veljavo in delo, da zvrta vse stanovsko delo le na njih rame, samo pa zre z nemo resignacijo v njih delo, jih obožuje in pričakuje svoje bodočnosti in rešitve le od njih?

To je neplodnost naše socialno-stanovske zavednosti, ki se nam zrcali v nepojmovanju dela za celokupnost. Hočem reči: Avtoritete nam naj ne bodo osebe, temveč edina avtoriteta nam naj bo stan, ki ga hočemo privesti do upoštevanja in veljave.

In to dosežemo le, če se zavedamo stanovskega demokratizma, da vsakdo žrtvuje svoje delo in veljavo stanu, da tako povzdignemo ugled celokupnega stanu — in ne le posameznika kot osebnosti, da se tako dvigne tudi ugled posameznika kot učitelja!

V tem ožiru pa se moramo radikalno prijeti bojevati zoper vsakogar, ki nam krati ugled našega stanu in najsibo to v stanu ali izven stanu!

Več ofenzive! — zakličem zopet danes, ker to naj ne bo le geslo našega naroda, temveč tudi geslo našega stanu.

Mi smo vse preponižni in prepohlevni s svojimi stanovskimi zahtevami; naši nasprotniki si prilaščajo naših pravic in si prisvajajo nadvlado nad nami.

Velika krivica temu leži tudi v nas samih, ker skoro sami izročamo svoje pravice nasprotnikom, ker se le branimo in opravičujemo, namesto da bi energično zahtevali svojih pravic!

Očitajo in predbacivajo nam oni razne neosnovane in krivične očitke, namesto da bi mi njim očitali njih grehe.

Le kdor odkriva in napada, bo premagoval, kdor se pa le brani, ta bo oškodovan!

Naša dosedanja stanovska politika, da smo se le branili v defenzivi in le odgovarjali na očitanja, nas vodi za sedanjimi časi do ne-

uspehov in je ta taktika za današnje dobo že zastarela.

Več ofenzive! — kličem zopet, in odgovarjamo na napade z novimi načrti in novim delom, da jim odjedamo kos za kosom posesti, ki pripada nam.

Mi se nimamo v narodu uveljavljati le kot strokovna organizacija, temveč je vse še višja naša naloga — se uveljavljati v narodu kot kulturno-narodna struja.

Da se pa to izvrši, je potreba zavesti posameznika, ker le na ta način je mogoče proizvajanje podrobnega dela v narodu.

Zatorej zopet poudarjam: Mi ne potrebujemo moči števila, temveč duševne moči in volje posameznika. Zatorej pravim: bolje je, da nas je manj, pa ti v zavesti močni, točni in sposobni v delu, nego da bi nas bilo le veliko število, a malo delavcev. V tem znamenju se mora reorganizirati naša stanovska družba!

Konec mora postati onemu zanašanju drug na drugega, zanašanju le na voditelje in na njih stanovsko delo. Vsakdo je poklican delati za stan tudi izven službe in naj nihče ne podcenjuje svojega dela, najsibo še tako podrobno in navidez malenkostno; uporabimo svoje zmožnosti!

Preden končam poglavje naše notranje kritike stanu, naj omenim še eno izgrešeno smer našega stanu: Vedno nam mora biti pred očmi, da je le v samopomoči naša rešitev, zatorej nam je ideja samopomoči zopet poživiti in pokrepi in bo naša važna naloga, da sedanje odtujevanje naraščaja stanovskemu delu preprečimo in zopet v naraščaju poživimo stanovski duh — samopomoči.

Kažimo naraščaju napake in posledice stanovskih nezdružljivih razmer, a pokažimo mu tudi pota, da se naša stanovska družba prične socialno prenavljati!

(Dalje.)

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Šmarsko-rogaško učit. društvo zboruje v nedeljo, dne 6. avgusta t. l., ob 11. uri v šoli pri Sv. Križu po sledečem vzporedi:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. „O volji“, predava tov. Flerò.
4. Vpliv fizikalnih razmer na učne in vzgojne uspehe; govori tov. Gosak.
5. Slučajnosti.

K prav obilni udeležbi vabi

o d b o r.

Književnost in umetnost.

Tumlirz, Deutsches Sprachbuch für nichtdeutsche Volksschulen, I. u. II. Teil. Ta izborna učna knjiga bo prav kmalu uvedena po vseh slovenskih večrazrednicah, kjer poučujejo tudi nemščino. Male sličice približno po 2 cm² velike, ki so vtiskane v besedilo, tvorijo izborni ponazorilo skoraj za vse stvarne pojme. Kot razredno učilo v velikosti 25×25 cm je priredil iste slike s fotografsko natančnostjo in jih prodaja V. Novak, Ljubljana, Križevniška ulica 9. Cena za vse 102 slike je na močnem papirju 54 K.

Obrambni vestnik.

* Jagnje v volčji koži ali „Slovenec“ piše dne 2. t. m. (štev. 175) pod naslovom „Gorostasno obrekovanje doslovno to-le: „Glasilo liberalnih kranjskih učiteljev, „Učiteljski Tovariš“, je pobralo v nekem židovskem časopisu grdo obrekovanje, ki ima namen sramotiti in ob veljavo spraviti veroučitelje sploh. Židovska trobila so lažljivo sporočala o nemoralnih dejanjih nekega Deziderija Lambergja, ki je veroučitelj na samostanski šoli v Temešvaru. V istem času so kopičili obrekovanja tudi zoper temešvarskega kaplana dr. Antona Geist, ki si je po lažljivi sodbi liberalnih časnikarjev sam končal življenje... Koliko je resnice pri teh stvareh, ki jih je s prozornim namenom in dokaj natančno popisal tudi dični „Učit. Tovariš“, pojasnjuje „Zentralauskunftsstelle der K. (najbrže Katholischen) Op. ured.“ Presse“ takole: „Označena vest ni nič drugega nego podlo obrekovanje dveh npravnih neomadeževanih duhovnikov. Obrekovanje zoper kaplana in kateheta Deziderija Lambergja je najprej prinesel soc. demokratski list „Volkswille“, ki je objavil tudi imena dotičnih deklic. Takoj nato so pa protestirali starši zoper to sporočilo socialističnega lista in so vložili tožbo zoper urednika. Sodnijska preiskava je trajala pet dni. V tem času je socialistična stranka po detektivih vedno pazila na duhovnika Lambergja. Dognalo se je, da je Lamberg docela nedolžen. Deklice, ki so bile zaslišane kot obremenilne pričee, so izjavile, da sta jih dva neznana moža pregovorila, naj širijo okrog

označeno obdolženje. Državno pravdnništvo poizveduje po onih neznanih osebah. Preiskovalni sodnik je izrazil ogorčenje, da se dobe tako grdi ljudje, ki na ta način krajejo dobro ime častivrednemu duhovniku. Kar se tiče duhovnika dr. Geist, ni o njem ne pri državni ne pri cerkveni oblasti nič znanega o kakih pregreških, niti se ni nihče oglašil s kako pritožbo. Časopisi so mu natvezili samoumor, toda na tem ni nič resnice, kajti umrl je zadet od kapi v bolnišnici v mestu Nippa. Tako obrekujejo svobodomiselnici celo umrle duhovnike, ki se ne morejo braniti. „Učiteljski Tovariš“, ki je s slastjo in očitno škodoželjnostjo ponatisnil židovske izmišljotine, seveda ne bo imel toliko čuta za dostojnost in poštenost, da bi popravil krivico, ki jo je storil celemu duhovskemu stanu! Zraven tega se pa dela, kakor da bi bil najpoštenjši list.“ — Nebeška mana, kako je „Slovenec“ tankovesten! Ampak dostojnost in poštenost meri po svojem kopitu. Mi pa imamo o dostojnosti in poštenosti take pojme, da radevolje preključujemo trditve, če smo z njimi duhovnikom Lambergu in Geistu delali krivico! Nismo, nečemo in ne bomo nikomur delali krivice! — Sedaj pa vprašamo, kdaj je „Slovenec“ preključal le pičico tega, kar se je že nalagalo naprednemu učiteljstvu? Da navedemo konkreten slučaj iz zadnjih dni: Kdaj je „Slovenec“ preključal tista obrekovanja in tiste psovke, kijih je nagromadil o nas v svoji 158. štev. z dne 13. julija tekočega leta? Radovedni smo, če bo „Slovenec“ tudi to povedal svojim „bravcem“?

Politiški pregled.

* Državni šolski zakonik hočejo klerikalci preosnovati. Štajerski klerikalni poslanec Hagenhofer je vložil v poslanski zbornici predlog za preosnovanje državnega šolskega zakonika. V svojem predlogu zahteva, da naj se odpravi § 75., namesto njega pa naj se sprejme določba, da imajo posamezne dežele odločati o šolskem vprašanju. Deželni zbori naj bi odločali predvsem o zadevah, ki jih obsegajo §§ 17, 18, 19, 21 odstavek 1, 3, 5 in 6, § 23 odstavek 2, §§ 28, 38 in 48 odstavek 2. Hagenhoferjev predlog namerava izročiti ljudsko šolstvo klerikalcem v roke. Zlasti bi se to zgodilo s slovenskim šolstvom, ki bi bilo na milost in nemilost izročeno klerikalni strahovladi. Zaraditega pa so se odločili slovenski klerikalci tudi takej za ta Hagenhoferjev predlog in podpirajo to nazadnjaško nakano. — Seveda zadene ta predlog na tak odpor, kakor se to klerikalcem niti ne sanja!

* Zveza duhovnikov — državnih poslancev se je konstituirala. Predsednik je Stojan, njegov namestnik Lang, mesto drugega podpredsednika je prihranjeno grško-katoliškemu poslancu. Zapisnikarja sta poslanci Zahradnik in Prischuig, v parlamentarno komisijo sta bila odposlana poslanci Faidutti in Biankini. — Tudi poslanci-advokati so se združili v svojo zvezo. Poslanci-učitelji pa ne store ničesar, kakor da bi se učiteljem v Avstriji najbolje godilo!

* Stanovanjsko oderuštvo. Jugoslovanski poslanci so vložili v zbornici po dr. Rybafu nov predlog glede stanovanjskega oderuštva.

* Prusija bo s 1. septembrom izgnala vse češke rokodelce. Oni češki delavci, ki so se priselili pred l. 1909, smejo začasno še ostati v deželi. Ostali pa morajo do 20. decembra 1911. Prusijo zapustiti. Taka je torej naša zaveznica. Kaj bi se zgodilo, če bi Avstrija izgnala vse pruske podanike?!

Kranjske vesti.

—r— Ponižno vprašanje. Je li res, da hodi neki c. kr. okr. šolski nadzornik na svojem inšpekcijskem potovanju, še preden pride nadzorovat učitelja v šolo, po informacije o učiteljih v farovž? — Na to vprašanje nam utegne odgovoriti g. nadzornik Gabršek.

—r— Umrla je dne 27. pret. meseca na Krki pri Zatičini gospa Mimi Lobetova, soproga nadučitelja Henrika Lobeta. Naše sožalje!

—r— Nesrečna smrt. Dne 25. julija okolo 6. zvečer sta se kopali v Kolpi gdčna. Pepica Pišlarjeva in gdčna. Nosanova, učiteljci v Kuželju. Komaj sta prišli v vodo, ki je bila ravno globoka, se je spustila Pišlarjeva, ki ni znala plavati, malo preveč v vodo. Gdčna. Nosanova pa za njo, ki je plavalka. Za nekaj hipov je opazila, da se Pišlarjeva že potaplja. Hotela ji je priskočiti na pomoč, a je komaj rešila sama sebi življenje. Na klicanje na rešitev ni bilo nobene pomoči pri rokah, in tako je Kolpa ugrabila v svoje žrelo blago dušo, vrlo naprednjakinjo in dobro učiteljico ter družabnico. S smrtjo gdčne. Pišlarjeve so izgubili učiteljski krogi vrlo kolegino, vaščani Kuželja izborna učiteljico in dobrotnico, ker je bila vsem dobra prijateljica in svetovalka, a vsem,